

Brussel, 24 oktober 2013

Advies nr. 2013/15

Uitgebracht op vraag van de Minister voor Zelfstandigen

Artikel 109 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Het stelsel van vervangende ondernemer

Het systeem van vervangende ondernemer heeft weinig succes. Op vraag van de minister van Zelfstandigen heeft het Algemeen Beheerscomité op een aantal sociologische en technische aandachtspunten gewezen die dit gebrek aan succes kunnen verklaren.

Algemeen genomen is het Comité van mening dat een flexibeler systeem meer kandidaten zou aantrekken. In dat kader stelt het Comité voor om het huidig register te vervangen door een kosteloos register dat niet aan de KBO gekoppeld is. De vervangingscontracten zouden worden geregistreerd en toegankelijk zijn voor de diverse sociale inspecties. Het onweerlegbaar vermoeden van onderwerping in het sociaal statuut der zelfstandigen moet behouden worden.

Het Comité stelt tevens voor dat de vervangende ondernemers die aan de definitie van helper voldoen, als dusdanig zouden worden beschouwd.

Als het nieuwe systeem wordt ingevoerd, zou er een promotiecampagne voor het nieuwe systeem moeten plaatsvinden.

De wet van 28 april 2010 houdende diverse bepalingen¹ heeft een systeem van vervangende ondernemer ingevoerd.

Op dit ogenblik zijn slechts 15 vervangende ondernemers in het register van vervangende ondernemers ingeschreven

In het licht van dit gebrek aan succes heeft de Minister van Zelfstandigen het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen verzocht om zich over het systeem van vervangende ondernemer te buigen.

¹ B.S. van 10 mei 2010

I. Het systeem van vervangende ondernemer

Het systeem van vervangende ondernemer biedt aan een zelfstandige die zijn beroepsactiviteit tijdelijk opschort, de mogelijkheid om zich te laten vervangen door een andere zelfstandige (de vervangende ondernemer).

De kandidaat-vervanger moet zich inschrijven in het register van vervangende ondernemers via een ondernemingsloket voor de activiteitensectoren waarin hij zijn diensten aanbiedt. De inschrijvingskosten variëren van 30 € tot 79 €.

Hij moet eveneens ingeschreven zijn in de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO) op het ogenblik dat de uitvoering van het eerste vervangingscontract aanvangt.

Deze inschrijving in de KBO werd gewild tijdens de invoering van het systeem omdat ze verzekert dat de vervangende ondernemers voldoen aan de voorwaarden voor de toelating tot het beroep voor de activiteiten waarvoor ze zijn ingeschreven.

De zelfstandige en de vervangende ondernemer sluiten een vervangingscontract af vóór het begin van de vervanging. Dat contract moet een aantal elementen bevatten zoals:

- de duurtijd van de vervanging;
- de verwijzing naar de wet van 28 april 2010;
- het ondernemingsnummer van de vervangende ondernemer;
- de rechtshandelingen die de ondernemer kan stellen in naam en voor rekening van de vervangen zelfstandige (deze lijst hoeft niet exhaustief te zijn).

De vervangende ondernemers worden onweerlegbaar vermoed een zelfstandige activiteit uit te oefenen. Tijdens de besprekingen over de implementatie van het systeem werd overwogen om ze als helpers te beschouwen. Dit werd niet in aanmerking genomen aangezien de hoedanigheid van helper onverenigbaar is met de vereisten inzake beroepskennis: de helper kan immers niet bij de KBO worden geregistreerd.

De vervangende ondernemers worden onderworpen aan de sociale zekerheid van de zelfstandigen vanaf de eerste dag van het eerste vervangingscontract. Vervolgens is deze onderwerping continu: de vervangende ondernemer wordt niet alleen onderworpen wanneer hij vervangingen uitvoert, maar ook gedurende de perioden tussen de verschillende vervangingscontracten².

De onderwerping eindigt wanneer de persoon zich uit het register laat uitschrijven.

Een zelfstandige kan zich niet langer dan 30 dagen per kalenderjaar laten vervangen. Dit aantal dagen kan worden verlengd met bepaalde periodes van inactiviteit van de vervangen zelfstandige (elke periode van primaire

² Dit standpunt gaat uit van artikel 15, § 2, lid 2, 1° van het koninklijk besluit nr. 38, waarin het volgende wordt gesteld:

"De driemaandelijks bijdragen is verschuldigd voor de vier kwartalen van het kalenderjaar, waarin de beroepsbezigheid gelegen is die de onderwerping aan dit besluit meebrengt.

Deze bijdrage is echter niet verschuldigd :

1° vóór het kwartaal tijdens hetwelk de bezigheid als zelfstandige een aanvang nam, noch na het kwartaal tijdens hetwelk aan deze bezigheid een einde werd gesteld, op voorwaarde dat deze normaal het volgend jaar niet wordt hemomen;"

arbeidsongeschiktheid en van invaliditeit, elke periode van moederschapsrust of nog, de periodes van stopzetting van activiteit voor het verstrekken van palliatieve verzorging of om voor een ernstig ziek kind te zorgen).

Enkel de natuurlijke personen kunnen zich als vervangende ondernemer inschrijven: de vennootschappen kunnen dit niet doen.

Tijdens de duur van de vervanging moet de vervanger zelfstandig alle beroepsactiviteiten stopzetten (artikel 79 van de wet van 28 april 2010).

Naast het systeem van vervangende ondernemer bestaan andere vervangingssystemen die specifiek zijn voor bepaalde beroepen (cf. landbouwers, medische beroepen, advocaten, ...).

II. Evaluatie van het systeem

II.A. Algemeen

Het Comité heeft zich reeds positief uitgedrukt over het systeem van vervangende ondernemer³. Tijdens zijn werkzaamheden inzake het Familieplan was het trouwens van mening dat de invoering van een vervangingssysteem een zeer belangrijke maatregel was. Dit systeem biedt immers mogelijkheden voor:

- De vervangende ondernemer: het systeem geeft onder meer een reeks personen de mogelijkheid om in een rustiger tempo (cf. gepensioneerden) een zelfstandige activiteit te behouden, om hun beroepsactiviteiten uit te breiden of om een beroepsactiviteit te hervatten na een al dan niet vrijwillige stopzetting (cf. herintreedsters);
- De zelfstandige die zich wil laten vervangen: het systeem biedt een veilige structuur en geeft toegang tot een databank van kandidaat-vervangers.

Helaas kent dit systeem momenteel weinig succes. Bovendien daalt het aantal vervangende ondernemers dat in het register is ingeschreven. Sinds de creatie van het register van vervangende ondernemers waren er 48 inschrijvingen (op een totaal van 752 activiteiten). In februari 2012 telde dit register slechts 30 ingeschreven ondernemers (op een totaal van 292 activiteiten).⁴ In juni 2013 waren dat er nog slechts 15.

Het Comité is van mening dat dit gebrek aan succes jammer is.

Tijdens zijn werkzaamheden heeft het Comité op een reeks aandachtspunten gewezen die dit gebrek aan succes verklaren.

Het Comité heeft eerst op een reeks sociologische aandachtspunten gewezen:

- Sommige beroepsorganisaties met veel draagkracht hebben reeds hun eigen vervangingssysteem georganiseerd (cf. de landbouwers, de medische beroepen, ...).
- Sommige zelfstandigen trekken zich momenteel uit de slag door los van het register een vervanger te vinden. Voor hen is het interessant om een kader te hebben dat hen toelaat om beroep te doen op een vervanger.
- In crisisperiode zijn de zelfstandigen waarschijnlijk minder geneigd om een beroep te doen op een vervanger en
- Sommige zelfstandigen zijn nog niet werkelijk bereid om hun onderneming in de handen van iemand anders over te laten.

Het Comité heeft vervolgens op een reeks technische aandachtspunten gewezen. In dit kader maakt het Comité een onderscheid tussen de vervangende ondernemers:

³Tussentijds verslag 2009/01 van 5 maart 2009 "Combinatie tussen gezinsleven en zelfstandige activiteit",

Verslag 2009/01 van 23 april 2009 "Combinatie tussen gezinsleven en zelfstandige activiteit",

Advies 2009/05 van 25 juni 2009 "Combinatie tussen gezinsleven en zelfstandige activiteit – Rangschikking van de maatregelen",

Advies 2009/09 van 19 november 2009 "Voorontwerp van wet houdende diverse bepalingen - December 2009".

Advies 2010/05 van 9 december 2010 - "Ontwerp van wet houdende diverse dringende bepalingen - December 2010".

⁴ Gegevens meegedeeld door de FOD Economie.

- die reeds een sociaal statuut hebben (cf. die werknemer, ambtenaar of zelfstandige zijn, die gepensioneerd, student of gehuwd zijn). Voor deze personen stellen de meeste technische aandachtspunten geen probleem;
- en zij die uitsluitend "vervangende ondernemer" zijn.

Voor deze laatsten zijn de volgende technische aandachtspunten werkelijk problematisch

- De inschrijving van de vervangende ondernemers bij de KBO is omslachtig;
- De kostprijs van het systeem voor de vervangers ;
- Door hun inschrijving bij de KBO kunnen de vervangende ondernemers niet als helpers worden beschouwd;
- De vervangende ondernemers zijn continu onderworpen aan het sociaal statuut der zelfstandigen en
- De vervangen ondernemer in arbeidsongeschiktheid of invaliditeit die, met het oog op zijn reclassering en met toelating van de adviserend geneesheer een professionele activiteit hervat, kan geen aanspraak meer maken op het systeem van vervangende ondernemer.

II.B Voorstellen betreffende de technische aandachtspunten

a) De inschrijving van de vervangende ondernemers bij de Kruispuntbank van Ondernemingen – Geen soepelheid en kost – Naar een gebruiksvriendelijke en kosteloze inschrijving

De inschrijving van de vervangende ondernemers bij de Kruispuntbank van Ondernemingen is bedoeld om:

- te waarborgen dat ze voldoen aan alle vereisten inzake beroepskennis en
- misbruik van het statuut van vervangende ondernemer tegen te gaan.

Het Comité begrijpt deze bezorgdheden:

- De vervanger moet over de vereiste beroepskennis beschikken en
- het systeem van vervangende ondernemer mag op geen enkele wijze afwijken van zijn doelstelling.

Anderzijds is het Comité het volgende van mening:

- De inschrijving bij de Kruispuntbank van Ondernemingen is te omslachtig en zou achterwege moeten worden gelaten en
- De verantwoordelijkheid van de keuze van de vervangende ondernemer kan volledig aan de vervangen zelfstandige worden overgelaten.

Gelet op deze elementen, stelt het Comité voor om een register te creëren dat los van de KBO staat.

Dit register

- zou het huidige register vervangen
- zou kosteloos en gebruiksvriendelijk moeten zijn, rekening houdend onder andere met het feit dat de band met de KBO is verbroken en
- zou bij het RSVZ ondergebracht kunnen worden. Het RSVZ is immers de geprivilegieerde gesprekspartner van de zelfstandigen inzake sociale zekerheid.

Bedoeling is om het register te integreren in de Portalsite van de sociale zekerheid. Het zou toegankelijk zijn via een link op de website van het RSVZ. De toekomstige vervanger zou in dit register kunnen inloggen via zijn elektronische identiteitskaart. Eenmaal ingelogd zou hij zijn CV in pdf-formaat kunnen uploaden, samen met zijn

beschikbaarheden. Daardoor zouden de in dit register opgenomen inlichtingen meer gestoffeerd zijn. De vervanger zou makkelijk zijn CV kunnen actualiseren. Er zouden ook geen tussenpersonen meer zijn tussen het register en de toekomstige vervanger.

In een dergelijke structuur zou men het onweerlegbaar vermoeden van onderwerping in het sociaal statuut der zelfstandigen van de vervangende ondernemers behouden. Dat vermoeden is voor het Comité immers essentieel en een conditio sine qua non voor het systeem.

De begin- en einddatum van de vervangingscontracten evenals de naam van de partijen zouden, in voorkomend geval, worden geregistreerd. De diverse sociale inspecties zouden rechtstreeks toegang hebben tot deze gegevens en zouden de vervangingscontracten kunnen raadplegen.

De maximale duurtijd van de vervangingen zou moeten behouden blijven.

Het RSVZ heeft de kostprijs voor de creatie van een nieuw register becijferd. De ontwikkelingskosten bedragen 250 mandagen voor de functionele en technische analyse en 30.000 euro voor de investeringskosten in de infrastructuur (dit is een bedrag van 205.000 euro aan index 119,83). De jaarlijkse onderhoudskosten bedragen 60 mandagen en 10.000 euro voor de infrastructuurkosten (dit is een bedrag van 52.000 euro aan index 119,83). Er moet echter voor ogen gehouden worden dat het huidige register al onderhoudskosten vereist.

Het gaat hier om een bijkomende opdracht voor het RSVZ, dat de middelen moet hebben om deze opdracht te vervullen.

b) De vervangende ondernemers mogen niet als helpers worden beschouwd - Naar een statuut van helpers voor de vervangende ondernemers

Artikel 6 van het koninklijk besluit nr. 38 omschrijft een helper als ieder persoon die in België een zelfstandige in de uitoefening van zijn beroep bijstaat of vervangt, zonder tegenover hem door een arbeidsovereenkomst te zijn verbonden. De vervangende ondernemers beantwoorden aan deze definitie van helper. Ze kunnen echter niet als helpers worden beschouwd omdat de helpers zich niet bij de KBO mogen inschrijven.

Als men de koppeling met de KBO doorknipt, kunnen de vervangende ondernemers als helpers worden beschouwd. Het feit dat de vervangende ondernemers als helpers worden beschouwd, zal niet alle aandachtspunten m.b.t. het statuut van vervanger oplossen maar dit statuut sluit nauwer aan bij de situatie van de vervangende ondernemers. Daardoor zal tevens, onder bepaalde voorwaarden, de mogelijkheid worden gegeven aan de vervangende ondernemers die geen andere statuut hebben, om het statuut van toevallige helper⁵ te genieten.

⁵ Art. 7, 4° van het koninklijk besluit nr. 38.

Indien de vervangende ondernemer 1 vervanging uitvoert van minder dan 90 dagen en die niet van jaar tot jaar wordt herhaald, zou hij niet worden onderworpen. Indien de vervangende ondernemer daarentegen ieder jaar vervangingen uitvoert, zou hij wel worden onderworpen.

Het statuut van helper houdt daarentegen in dat de vervangen ondernemer hoofdelijk aansprakelijk zou zijn voor de betaling van de sociale bijdragen van de vervanger, wat een rem kan betekenen op het "gebruik" van een vervangende ondernemer. In dat kader is het Comité van mening dat men de hoofdelijke aansprakelijkheid zou moeten beperken naar rata van de inkomsten die de helper bij de geholpen persoon heeft gekregen. Die beperking zou betrekking hebben op alle helpers (niet alleen op de vervangende ondernemers).

c) De vervangende ondernemers zijn continu onderworpen aan het sociaal statuut der zelfstandigen

Tijdens zijn werkzaamheden had het Comité op het probleem van de continue onderwerping van de vervangende ondernemers gewezen: de vervangende ondernemer is niet alleen onderworpen wanneer hij vervangingen uitvoert, maar ook gedurende de perioden tussen de verschillende vervangingsovereenkomsten. De onderwerping eindigt wanneer de persoon zich uit het register laat uitschrijven.

Het Comité is tot de slotsom gekomen dat deze continue onderwerping niet echt problematisch was omdat de onderwerping slechts betrekking heeft op de personen die geen ander statuut hebben dan dat van vervangende ondernemer en dat is een minderheid. Deze continue onderwerping stelt inderdaad geen probleem voor:

- de personen die reeds een zelfstandige activiteit uitoefenen;
- de personen die een activiteit als werknemer of als ambtenaar uitoefenen. Indien deze personen werken, en dit in principe minstens halftijds, kunnen ze immers als zelfstandigen in bijberoep worden beschouwd;
- de gepensioneerden die een gunstig bijdragepercentage genieten;
- de studenten en de gehuwde personen die als zelfstandige in bijberoep beschouwd zullen kunnen worden, op voorwaarde dat hun jaarlijkse inkomsten niet meer bedragen dan 6.721,21 € (bedrag 2013).

Bovendien maakt de continue onderwerping deel uit van het sociaal statuut der zelfstandigen en kan men er niet van afwijken voor een specifieke groep van personen.

d) Vervangen ondernemer in arbeidsongeschiktheid of invaliditeit

Aan de vervangen zelfstandige in arbeidsongeschiktheid of invaliditeit die, met het oog op zijn reclassering en met toelating van de adviserend geneesheer, een professionele activiteit hervat, zou echter de mogelijkheid moeten worden geboden om van het systeem⁶ van vervangende ondernemer te blijven genieten.

⁶ Cf. Advies 2009/09 van 19 november 2009 "Voorontwerp van wet houdende diverse bepalingen - December 2009".

III. Besluit

Het systeem van vervangende ondernemer is op zich positief. Het biedt immers mogelijkheden aan personen die bijvoorbeeld hun activiteit willen uitbreiden of behouden door zich als vervanger te vestigen. Het biedt eveneens aan iedere zelfstandige die zich wil laten vervangen toegang tot een databank van personen die hem kunnen vervangen. Ten slotte biedt dit systeem een reeks waarborgen, zowel voor de vervanger als voor de vervangen ondernemer.

Er moet echter worden vastgesteld dat het aantal vervangende ondernemers dat in het register is ingeschreven, zeer klein is.

Algemeen genomen is het Comité van mening dat een flexibeler systeem, dat openstaat voor een groter aantal personen, meer kandidaten zou aantrekken.

In dat kader stelt het voor:

- om het huidige register te vervangen door een register dat niet aan de KBO is gekoppeld. Dat register zou kosteloos en gebruiksvriendelijk moeten zijn en zou meer gestoffeerde gegevens bevatten m.b.t. de kandidaat-vervangers. Dat register zou op het RSVZ kunnen worden geïnstalleerd. De vervangingscontracten zouden geregistreerd worden en toegankelijk zijn voor de diverse sociale inspecties;
- de vervangende ondernemers als helpers te beschouwen.

Hoe dan ook is het Comité van mening dat het essentieel is **om het onweerlegbaar vermoeden van verzekeringsplicht in het sociaal statuut der zelfstandigen te behouden**. De afschaffing van een dergelijk vermoeden zou een rechtsonzekerheid teweegbrengen die nadelig is voor zowel de vervanger als de vervangen persoon.

De eindbeslissing ligt uiteraard bij de regering en meer bepaald bij de Minister van Zelfstandigen. Als de regering beslist om het voorstel van het Comité te volgen, dan zou een informatie- en promotiecampagne over het nieuwe systeem moeten plaatsvinden wanneer het systeem operationeel is.

Tot slot wenst het Comité de personen te bedanken die aan de werkzaamheden van het Comité hebben deelgenomen.

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 24 oktober 2013:

Muriel GALERIN,
Secretaris

Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter